

חֹפֶרֶת עֲבוּדָה

מִוִּלְדָּת,

חֶבְרָה וְאַזְרָחוּת

פְּתָה
ג'

הִישׁוּב שְׁלִי

כְּתָה:

שֵׁם מְשֻׁפָּחָה:

שֵׁם פְּרָטִי:

גֶּשֶׁר לְמוֹרָה

תכנו העניינים

2

מבוא

3

פרק 1: המפה של הסביבה שלי: כוונות רוח, סמלים, מקרא ותצלום אור

10

פרק 2: תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

16

פרק 3: תופעות אנושיות ושימוש קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

23

פרק 4: ארגון המרחב ביישוב: מבני צבור, שירותי הרשות המקומית ונגישות

29

פרק 5: שנויים ביישוב ובמרחב: תכנון, פתוח ושמור

35

פרק 6: צריכה וקיימות ביישוב: מים, חשמל, מחזור ותחבורה

41

פרק 7: סוגי יישובים ויישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

47

חזרה – מה למדנו?

50

דפי גזירה

מבוא

שלום לתלמידות ולתלמידי כיתה ג'!

בחוברת הזאת נצא למסע ביישוב שלנו ובסביבתו: נלמד לקרא מפה, נכיר הרים, עמקים ונחלים, נגלה למה משתמשים בכל חלק של היישוב, מי דואג לו, איך הוא משתנה ואיך שומרים עליו. בסוף נכיר יישובים אחרים ואנשים שונים שחיים בהם.

בכל פרק יש הסבר קצר עם דגמאות ואחריו תרגול. קראו בעיון, שרטטו, כתבו, וחשבו גם על היישוב שלכם. בהצלחה!

המפה של הסביבה שלי: כווני רוח, סמלים, מקרא ותצלום אור

פרק 1

מפה

מפה היא ציור מקטן של מקום, כפי שהוא נראה מלמעלה.

כווני הרוח במפה

בוון	איפה במפה?	סימן עוזר
צפון	למעלה	חץ הצפון מצביע אליו
דרום	למטה	מול הצפון
מזרח	מימין	שם השמש זורחת
מערב	משמאל	שם השמש שוקעת

סמלים ומקרא

1. סמל הוא צבע, קו או ציור קטן שמציג משהו במפה.
2. המקרא מסביר מה כל סמל אומר.
3. כחל – מים, ירק – צמחיה ופארקים.

המפה של הסביבה שלי: כווני רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

מפה או תצלום?

מפה	תצלום אוויר
איך נוצר?	מצלמים מלמעלה
יש מקרא ושמות?	כן
רואים הכל כמו במציאות?	לא, רק את מה שבחרו לציר

זכרו!

כדי לקרא מפה: קדם מוצאים את חץ הצפון, אחר כך קוראים את המקרא, ורק אז מחפשים את המקום.

דגמה פתורה: במפה, הפארק נמצא מימין לבית הספר. באיזה כוון נמצא הפארק ביחס לבית הספר?

1. במפה, ימין הוא מזרח.
2. לכן הפארק נמצא מזרחית לבית הספר.

התשובה: מזרח

1 השלימו את כווני הרוח.

- א. הכוון שמול הצפון הוא _____.
- ב. הכוון שמול המזרח הוא _____.
- ג. ארבעת כווני הרוח הם: צפון, דרום, מזרח ו _____.

המפה של הסביבה שלי: כוונות, רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

2 התאימו כל משג להסבר שלו.

טור א

טור ב

1. מקרא

☐ תמונה שצלמה ממטוס או מרחפן

2. חץ צפון

☐ סימן קטן שמציג משהו במפה

3. תצלום אוויר

☐ טבלה שמסבירה את הסמלים

4. סמל

☐ מראה איפה הצפון

5. תצלום לווין

☐ תמונה שצלמה מהחלל

3 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. במפה רואים את המקום מהצד.	☐	☐	
ב. כתם ירק במפה מסמן בדרך כלל פארק או שטח צמחייה.	☐	☐	
ג. השמש שוקעת במזרח.	☐	☐	
ד. בתצלום לווין אפשר לראות שטח גדול מאוד.	☐	☐	

4 מינו את הדברים: מה מסמנים במפה בכחל ומה בירק?

נחל | פארק | ברק | יער | ים | גנה צבאית

ירק	כחל

המפה של הסביבה שלי: כווי רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

5 זהו מקרא של מפת שכונה. השלימו את הסמל או את ההסבר החסר.

הסבר	סמל
מים	
	כתם ירק
כביש ראשי	
	קו מקוקו

6 תמר עומדת בכניסה לבית הספר. בבית הספר הדמיוני: הספריה מצפון לכניסה, חדר המורים מדרום, האולם ממזרח והמגרש ממערב. כתבו לאן תמר צריכה ללכת.

- תמר רוצה לשחק במגרש.
- תמר רוצה להחזיר ספר.
- תמר רוצה להגיע לאולם.
- תמר רוצה למסור פתק למורה.

הרחפן של אורי

ליום ההלדת קבל אורי רחפן קטן עם מצלמה. בשבת הוא הטיס אותו מעל השכונה וצלם תצלומי אוויר. בתצלומים ראה אורי את גגות הבתים, את המכוניות ברחוב ואת העצים בגנה הצבורית.

אורי רצה למצא את הבית של סבתא, אבל בתצלום לא היו שמות של רחובות. הוא פתח מפה של השכונה, ושם מצא מיד את שם הרחוב. «במפה יש שמות ומקרא», אמר אורי, «ובתצלום רואים הכל כמו שהוא באמת».

9

10

המפה של הסביבה שלי: כווי רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

11 כתבו הוראות הגעה קצרות מהכנה שלכם אל השער של בית הספר. השתמשו לפחות בכיוון אחד (צפון, דרום, מזרח או מערב).

12 הסבירו מדוע במפה מקטינים את המקום.

13 אתגר: בבקר, כשעמר הולך לבית הספר, השמש מסנורת אותו מלפנים. באיזה כיוון הוא הולך? נמקו.

המפה של הסביבה שלי: כווני רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

14 גזרו את כרטיסי הסמלים, והדביקו כל סמל ליד ההסבר שלו במקרא של המפה.
(גזרו מעמוד 50)

הדביקו כאן	1. בית ספר
הדביקו כאן	2. בית חולים
הדביקו כאן	3. גן צבורי / עצים
הדביקו כאן	4. תחנת אוטובוס
הדביקו כאן	5. תחנת דלק

15 התאימו תמונה למשפט: כתבו ברבע את מספר התמונה.

4 	3 	2 	1
-------	-------	-------	-------

- השמש זורחת במזרח. ☐
- במפה רואים את הישוב מלמעלה, בסמלים. ☐
- המצפן מראה לנו את כווני הרוח. ☐
- תצלום אוויר מצלמים ממטוס או מרחפן. ☐

תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

פרק 2

תופעה טבעית או אנושית?

תופעה טבעית נוצרה בידי הטבע (הר, נחל). תופעה אנושית נוצרה בידי בני אדם (בית, כביש, גשר).

צורות הנוף

צורת נוף	מה מיוחד בה?	דגמה בישראל
הר	גבוה, עם מדרונות	הר הכרמל, הר תבור
גבעה	נמוכה מהר, מדרונות מתונים	גבעות רבות בשפלה
מישור	שטח שטוח וישר	מישור החוף
עמק	שטח נמוך בין הרים	עמק יזרעאל

נחלים

- מים זורמים מהגבוה אל הנמוך.
- נחל איתן – מים זורמים בו כל השנה.
- נחל אכזב – מים זורמים בו רק אחרי גשמים.

זכרו!

מים זורמים תמיד מהמקום הגבוה אל המקום הנמוך: מההרים אל העמקים ואל הים.

תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

דגמה פתורה: יואב גר ביישוב שבניו בין שני הרים, ויש בו שדות רבים. באיזו צורת נוף נמצא היישוב?

- השטח נמצא בין הרים.
 - הוא נמוך ושטוח יחסית, ולכן נוף לשדות.
- התשובה:** עמק

1 השלימו.

- הר תבור בולט בנוף בגלל צורתו ה_____.
- מישור ה_____ נמשך לאורך הים התיכון.
- בנחל _____ זורמים מים כל השנה.

2 התאימו כל משוג להסבר שלו.

טור א

1. מדרון

2. פסגה

3. נחל איתן

4. נחל אכזב

5. עמק

טור ב

☐ זורמים בו מים רק אחרי גשמים

☐ שטח נמוך בין הרים

☐ הנקדה הגבוהה ביותר בהר

☐ הצד המשפיע של הר

☐ זורמים בו מים כל השנה

תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

3 מינו: מה יצר הטבע ומה יצרו בני האדם?

מעין | ברכה | חרש | פארק | מערה | מנהרה

נוצר בידי הטבע	נוצר בידי בני האדם

4 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. עמק יזרעאל מקף הרים.	☐	☐	
ב. הר הכרמל הוא תופעה אנושית.	☐	☐	
ג. פסגה היא המקום הנמוך ביותר בהר.	☐	☐	
ד. בנגב רב הנחלים הם נחלי אכזב.	☐	☐	

5 השלימו את הטבלה.

צורת נוף	גובה, נמוך או שטוח?	מה נוה לעשות שם?
פסגת הר		לצפות למרחק
מישור	שטוח	
עמק		לגדל שדות

תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

6 בחרו את התשובה הנכונה.

א. תמר עומדת על פסגת הר ושופכת מים מבקבוק. לאן יזרמו המים?

○ למעלה ○ למטה, אל העמק ○ הם לא יזרמו

ב. איזו מהן היא תופעה טבעית?

○ גשר ○ תחנת אוטובוס ○ גבעה

היישוב של סאמר

סאמר גר בכפר שבנוי על גבעה בגליל. מהגג של הבית הוא רואה הרים גבוהים בצפון. בין הגבעה שלו לבין ההרים יש עמק ירק, ובו מטעי זיתים ושדות.

בחרף, אחרי הגשם, זורם בעמק נחל קטן. בקיץ הנחל מתיבש, והילדים משחקים בין האבנים שבצפון. סבא של סאמר מספר שפעם שתלו את המטעים דוקא בעמק, כי שם האדמה טובה ויש יותר מים.

7 לפי הקטע «היישוב של סאמר», השלימו.

א. הכפר של סאמר בנוי על _____.

ב. בצפון רואה סאמר _____ גבוהים.

ג. בעמק יש מטעי _____ ושדות.

8 לפי הקטע, איזה סוג נחל זורם בעמק? הסבירו איך ידעתם.

תופעות טבעיות ביישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

9 כתבו ליד כל מקום אם הוא גבוה או נמוך.

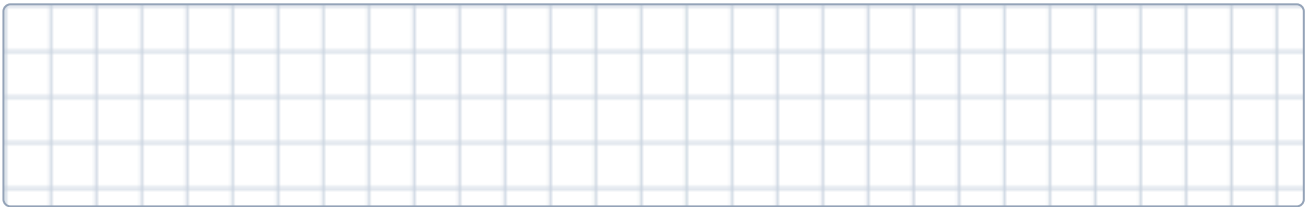
א. פסגת הכרמל

ב. עמק יזרעאל

ג. חוף הים

ד. ראש הגבעה

10 שרטטו מפה פשוטה של ישוב דמיוני: הרים בצפון, עמק באמצע ונחל שזורם מערבה אל הים. הוסיפו מקרא וחץ צפון.

11 הסבירו מדוע אנשים בנו בעבר ישובים רבים על גבעות.

12 כתבו שני משפטים: באחד תארו מישור, ובשני תארו הר.

תופעות טבעיות בישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

13 אתגר: בעיר דמיונית בונים שכונה חדשה ליד נחל. מה עלול לקרות לבתים שנבנים ממש בערוץ הנחל בחורף? מה כדאי לעשות?

14 גזרו את הכרטיסים, והדביקו כל כרטיס בעמודה המתאימה: תופעה טבעית או תופעה אנושית. (גזרו מעמוד 50)

תופעה טבעית		תופעה אנושית	
הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן
הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן

15 מתחלקו מכל צורת נוף אל ההסבר שלה.

1. הר	●	א. שטח גבוה מאוד מן הסביבה	●
2. גבעה	●	ב. שטח שטוח וישר	●
3. מישור	●	ג. מים שזורמים בערוץ	●
4. עמק	●	ד. שטח נמוך בין הרים	●
5. נחל	●	ה. שטח מגבה, נמוך מהר	●

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

פרק 3

תופעה אנושית

דבר שבני האדם בנו או יצרו: בית, כביש, חנות, מפעל.

חמישת השימושי הקרקע

שימוש קרקע	מה עושים שם?	דגמה
מגורים	גרים	שכונה, בנין דירות
מסחר	קונים ומוכרים	מכול, קניון, שוק
תעשייה	מיצרים	מפעל, בית מלאכה
שירותים	מקבלים שרות	בית ספר, מרפאה, ספרייה
שטח פתוח	נחים ונהנים מהטבע	פארק, גנה, שדה

איפה ממקמים?

1. תעשייה – רחוק מהבתים, ליד כביש ראשי.
2. מסחר – במקום שקל להגיע אליו.
3. גנות ושירותים – קרוב לתושבים.

זכרו!

כדי לזהות שימוש קרקע שאלו: מה עושים כאן? גרים, קונים, מיצרים, מקבלים שרות או נחים בטבע?

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

דגמה פתורה: בקצה העיר יש מבנים גדולים עם ארבות ומשאיות. מה שימוש הקרקע?

1. שוואלים: מה עושים כאן?

2. במפעלים מיצרים מוצרים.

התשובה: תעשייה

1 השלימו.

א. דבר שבני האדם בנו נקרא תופעה _____.

ב. מה שעושים בחלק מסים של הישוב נקרא שימוש _____.

ג. בשטח _____ אין בנינים.

2 התאימו כל מקום לשימוש הקרקע שלו.

טור א

1. קניון

2. בית מלאכה לנגרות

3. תחנת כבוי אש

4. שדה חטה

5. בית פרטי

טור ב

מגורים ☐

שירותים ☐

תעשייה ☐

שטח פתוח ☐

מסחר ☐

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

3 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. שוק הוא שימוש קרקע של מסחר.	☐	☐	
ב. תחנת משטרה היא שימוש קרקע של תעשייה.	☐	☐	
ג. גבעה היא תופעה אנושית.	☐	☐	
ד. בישוב אחד יכולים להיות כל חמשת השימושי הקרקע.	☐	☐	

4 מינו: תופעה טבעית או תופעה אנושית?

מגרש כדורגל | מעין | קניון | מערה | תחנת רכבת | חוף ים

תופעה טבעית	תופעה אנושית

5 בכפר דמיוני ספרו את המקומות. השלימו את שימוש הקרקע.

מקום	כמה יש בכפר?	שימוש הקרקע
חנויות	6	
בתי ספר	2	
מפעלים	1	
גנות	4	

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

6 לפי הטבלה, בחרו את התשובה הנכונה.

א. באיזה שימוש קרקע יש בכפר הכי הרבה מקומות?

○ שירותים ○ מסחר ○ תעשייה

ב. כמה גנות יש בכפר?

○ 2 ○ 6 ○ 4

יום עבודה של אבא של אריאל

אבא של אריאל יוצא מהבית בשבע בבוקר. הוא נוסע באוטובוס אל אזור התעשייה שבקצה העיר, ושם הוא עובד במפעל לאריזות קרטון. בצהריים הוא אוכל במסעדה קטנה ליד המפעל. אחרי העבודה אבא עוצר במרכז המסחרי וקונה ירקות ולחם. בדרך הביתה הוא אוסף את אריאל מחוג ספורט במתנ"ס. בערב הם הולכים יחד לגנה הצבורית שליד הבית.

7 לפי הקטע, השלימו את שימושי הקרקע של כל מקום.

מקום	שימוש הקרקע
הבית	
המפעל	
המרכז המסחרי	
המתנ"ס	
הגנה הצבורית	

8 לפי הקטע, מדוע אבא של אריאל נוסע באוטובוס ולא הולך ברגל לעבודה?

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

9 כתבו ליד כל משפט אם מדבר בתופעה טבעית או בתופעה אנושית.

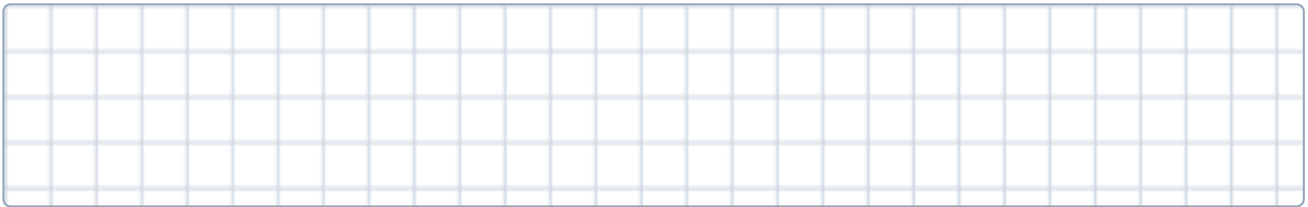
א. העירייה סללה שביל אופניים.

ב. בחורף זרמו מים בנחל.

ג. נבנה גשר מעל הנחל.

ד. על הגבעה צומחים עצי אלון.

10 שרטטו מפה של הרחוב שלכם או של רחוב דמיוני. סמנו לפחות שלושה שימושי קרקע שונים והוסיפו מקרא.

11 הסבירו מדוע מרכז מסחרי נבנה בדרך כלל במקום שקל להגיע אליו.

12 איזה שימוש קרקע חסר לדעתכם בישוב שלכם? הסבירו מדוע הוא חשוב.

תופעות אנושיות ושימושי קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

13

אתגר: בעיר דמיונית יש רק בתים ומפעלים, ואין בה חנויות, שירותים ושטחים פתוחים. כתבו שתי בעיות שיהיו לתושבים.

14

גזרו את הכרטיסים, והדביקו כל מקום בשימוש הקרקע המתאים לו.
(גזרו מעמוד 50)

מגורים	מסחר	תעשייה	שטח פתוח
הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן
הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן	הדביקו כאן

15 קראו את באורי המלים.

באורי מלים

שימוש קרקע

למה משמש שטח מסים ביישוב

מגורים

שטח של בתים ושגרים בהם

מסחר

שטח של חנויות וקנינות

תעשייה

שטח של מפעלים שמייצרים מוצרים

שטח פתוח

שטח בלי בנינים: פארק, שדה, חרש

בחרו שתי מלים מן הביאורים, וכתבו משפט עם כל אחת מהן.

מקום לכתיבה, לסכום אישי ולתרגול נוסף

ארגון המרחב ביישוב: מבני צבור, שרותי הרשות המקומית ונגישות

פרק 4

מבני צבור

בנינים ששייכים לכל התושבים ונותנים שרות: בית ספר, ספריה, מתנ"ס, מרפאה, בתי תפלה.

הרשות המקומית

משיג	פריט
עיריה / מועצה	הגוף שמנהל את הישוב
ראש העיריה	עומד בראש העיריה, נבחר בבחירות
ארגונה	תשלום של התושבים לרשות
חקי עזר	כללים של הרשות לסדר ולנקיון

שרותים של הרשות

1. פנוי אשפה ונקיון רחובות.
2. גנות, תאורה ומדרכות.
3. בתי ספר, גני ילדים ומתנ"סים.

נגישות

כל אדם יכול להגיע למקום ולהשתמש בו: רמפה, מעלית, מדרכה מנמכת, שלט בכתב בריל.

ארגון המרחב בִּישׁוּב: מבני צבור, שרתי הרשות המקומית ונגישות

זכרו!

מבנה צבור ממקם היטב כשהוא קרוב לתושבים, יש תחבורה שמגיעה אליו, והוא נגיש לכל אחד.

דגמה פתורה: בספריה החדשה יש רק מדרגות בכניסה. מה הבטיחה, ומה הפתרון?

1. אדם בכסא גלגלים או הורה עם עגלה לא יוכלו להכנס.

2. צריך להוסיף רמפה או מעלית.

התשובה: הספריה לא נגישה; צריך רמפה

1 השלימו.

- א. בעיר הרשות המקומית נקראת _____ .
- ב. את ראש העיריה בוחרים ה _____ של העיר.
- ג. מדרכה _____ עוזרת לחצות כביש עם כסא גלגלים.

2 התאימו כל משג להסבר שלו.

טור א

1. ארנונה

2. חקי עזר

3. מבנה צבור

4. נגישות

5. מועצה מקומית

טור ב

בנין שנותן שרות לכל התושבים ☐

כללים של הרשות המקומית ☐

הרשות המנהלת ישוב קטן ☐

כל אדם יכול להגיע ולהשתמש ☐

תשלום לרשות המקומית על הבית או העסק ☐

ארגון המרחב בִּישׁוּב: מְבִנֵי צֶבֶר, שְׂרִיתֵי הָרְשׁוֹת הַמְקוֹמִית וּנְגִישׁוֹת

3 נכון או לא נכון? תִּקְנוּ אֶת הַמְשָׁפָּטִים הַלֹּא נְכוּנִים.

מִשְׁפָּט	נכון	לא נכון	תקון
א. בֵּית כְּנֶסֶת, מִסְגָּד וּכְנֶסֶתִיהָ הֵם מְבִנֵי צֶבֶר.	☐	☐	
ב. הָרְשׁוֹת הַמְקוֹמִית מְפָנָה אֶת הָאֲשֻׁפָּה מֵהָרְחוּבוֹת.	☐	☐	
ג. חֲקִי עֶזֶר נִקְבְּעִים בְּיַד בְּעָלֵי הַחֲנוּיֹת.	☐	☐	
ד. מַעֲלִית בִּבְנֵינ עוֹזֶרֶת רַק לְאֲנָשִׁים צְעִירִים.	☐	☐	

4 מִינֵו: עֶזְרָה בְּנְגִישׁוֹת או לא קָשׁוּר לְנְגִישׁוֹת?

רמפה | מעלית | שֵׁלֶט בְּכֶתֶב בְּרִיל | פֶּסֶל בְּכֶפֶר | מְדֻרָּה מְנַמֶּכֶת | מְזֻרָּקָה

עוֹזֶר בְּנְגִישׁוֹת	לא קָשׁוּר לְנְגִישׁוֹת

5 בְּחֵרוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה.

- א. מִי מִתְקֵן פֶּנֶס רָחוּב שְׁבוּר?
- הַמְשָׁטָרָה
 - הָרְשׁוֹת הַמְקוֹמִית
 - בֵּית הַסֵּפֶר
- ב. אֵיזָה מֵהֶם הוּא חֶק עֶזֶר?
- אָסוּר לְהַשְׁלִיךְ פֶּסֶלֶת בְּרָחוּב
 - צֶרֶיךְ לְאָכַל אֲרוּחַת בֶּקֶר
 - מִתֵּר לְשַׁחֵק בַּהֶפְסְקָה

ארגון המרחב ביישוב: מבני צבור, שרתי הרשות המקומית ונגישות

6 בכפר דמיוני מדדו כמה דקות הולכים מהשכונה לכל מבנה צבור. השלימו: קרוב או רחוק?

מבנה צבור	דקות הליכה	קרוב או רחוק?
גן הילדים	5	
המרפאה	30	
הספרייה	10	
ברכת השחיה	45	

7 לפי הטבלה, איזה מבנה צבור הכי חשוב לקרב לשכונה? הסבירו.

בקור במתנ"ס

מיכל וסבתא שלה הלכו למתנ"ס החדש. סבתא הולכת בעזרת הליכון, ולכן היא שמחה לראות רמפה רחבה ליד הכניסה. בתוך הבניין היתה מעלית, ולידה שלט עם כתב בריל. בקומה השניה היתה ספרייה קטנה, ובקומה הראשונה – חוגי ציור ושמחמט. על לוח המודעות ראתה מיכל שהמתנ"ס נבנה בעזרת כספי הארנונה של התושבים. «זה מקום שכלם יכולים להגיע אליו», אמרה סבתא בחיוך.

8 לפי הקטע «בקור במתנ"ס», השלימו.

- סבתא הולכת בעזרת _____.
- ליד הכניסה היתה _____ רחבה.
- ליד המעלית היה שלט עם כתב _____.
- המתנ"ס נבנה בעזרת כספי ה _____.

לְפִי הַקֶּטֶעַ, כָּתְבוּ שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁהִפְכוּ אֶת הַמַּתָּנָה לְנִגִּישׁ.

9

11

12

13

לפתרון.

ארגון המרחב בִּישׁוּב: מבני צבור, שרתי הרשות המקומית ונגישות

14 גזרו את הכרטיסים, והדביקו ליד כל צרך את מבנה הצבור שעונה עליו.
(גזרו מעמוד 51)

הדביקו כאן
הדביקו כאן
הדביקו כאן
הדביקו כאן
הדביקו כאן

1. רוצים לשאל ספר

2. צריך טפול רפואי

3. רוצים לשחק כדורסל

4. ילדים לומדים

5. שולחים מכתב

15 מתחלקו מכל שרות של הרשות המקומית אל מה שהוא עושה.

● א. מאירה את הדרך בלילה	● 1. פנוי אשפה
● ב. שומר על רחובות נקיים	● 2. תאורת רחוב
● ג. נגישות לכסא גלגלים	● 3. כבש (רמפה) ומעלית
● ד. שותל ומשקה עצים בגנים	● 4. גנן

שניים בִּישׁוּב וּבִמְרָחב: תכנון, פתוח ושמור

פרק 5

סוגי שניים

סוג השני	מה הוא?	דגמה
טוח קצר	נמשך זמן קצר	עבודות בכביש, יריד חדשי
טוח ארוך	נשאר שנים רבות	שכונה חדשה, גשר

שלושה משגים

משג	פרוש
תכנון	מחליטים מראש מה יבנו ואיפה
פתוח	בונים דברים חדשים
שמור	שומרים על מקומות חשובים

פתוח מול שמור

1. פתוח נותן בתים, עבודה ושרותים.
2. פתוח עלול לתפס שטחים פתוחים.
3. שמור שומר על ההיסטוריה ועל הטבע.
4. צריך למצא אזור בין השניים.

זכרו!

כשמתכננים שני בִּישׁוּב שואלים: מה התושבים צריכים? מה נרויח? ומה עלולים להפסיד?

שניים בִּישׁוּב וּבִמְרוּחַ: תְּכָנוּן, פְּתוּחַ וְשִׁמּוּר

דְּגִמָּה פְּתוּחָה: בְּמָקוֹם שָׂדֶה יֵשֶׁן נִבְנְתָה שְׂכונָה עִם 200 דִּירוֹת. אֵיזָה שְׁנַי זֶה?

1. בְּנוּ דָּבָר חָדָשׁ – זֶה פְּתוּחַ.

2. הַשְׂכֻּנָּה תִּשָּׂאֵר שָׁנִים רַבּוֹת.

הַתְּשׁוּבָה: פְּתוּחַ, שְׁנַי לְטוֹחַ אֶרֶץ

1 השלימו.

א. שְׁמִירָה עַל אֶתֶר הִיסְטוֹרִי נִקְרָאת _____.

ב. מִתְכַּנְנִי _____ מְחַלִּיטִים אִיפֹה יִבְנוּ בָּתִּים, כְּבִישִׁים וְגִנוֹת.

ג. שְׁנַי שְׁנֵמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר הוּא שְׁנַי לְטוֹחַ _____.

2 התאימו כל שני לסוג שלו.

טור א

1. שׁוּק אֶפְרַיִם פָּעַם בְּשָׁבוֹעַ

2. תַּחֲנִת רִכְבֶּת חֲדָשָׁה

3. בָּמָה לַחֲגִיגוֹת יוֹם הָעֶצְמָאוֹת

4. פֶּאֶרֶק חָדָשׁ בַּשְׂכֻּנָּה

טור ב

טוֹחַ אֶרֶץ ☐

טוֹחַ אֶרֶץ ☐

טוֹחַ קָצָר ☐

טוֹחַ קָצָר ☐

3 נכון או לא נכון? תְּקַנוּ אֶת הַמְשָׁפְטִים הַלֵּא נְכוּנִים.

תְּקוּן	לֹא נְכוּן	נְכוּן	מְשָׁפֵט
	☐	☐	א. מִתְכַּנְנִים בֵּית סֶפֶר בְּכָל שְׂכֻנָּה חֲדָשָׁה כְּדִי שֶׁהִילָדִים יִלְמְדוּ קֶרֶב לְבֵית.
	☐	☐	ב. כָּל פְּתוּחַ טוֹב תָּמִיד לְכָלֶם.
	☐	☐	ג. מוֹזָאוֹן בְּבִנְיָן יֵשֶׁן הוּא דְּגִמָּה לְשִׁמּוּר.
	☐	☐	ד. שְׁנַי לְטוֹחַ אֶרֶץ נִעְלָם אַחֲרֵי יוֹם אֶחָד.

שניים בישוב ובמרחב: תכנון, פתוח ושמור

4 מינו: פתוח או שמור?

בנית קניון | שמירה על מעין | סלילת כביש | שפוח בית יטן בצורתו המקורית
בנית מגדל | שמירה על חרשה

פתוח	שמור

5 בישוב דמיוני ספרו את התושבים לאורך השנים. השלימו: גדל או קטן?

שנה	מספר התושבים	גדל או קטן מהשנה הקודמת?
לפני 30 שנה	2,000	—
לפני 20 שנה	5,000	
לפני 10 שנה	9,000	
היום	15,000	

6 לפי הטבלה, מספר התושבים גדל. מה הישוב צריך לבנות בגלל זה? כתבו שני דברים.

הַבֵּית שֶׁל הַמִּסְדִּים

בִּישׁוּב שֶׁל עֵמֶר יֵשׁ בֵּית אָבֵן קֶטָן, שָׁבוּ גְרוֹ הַמְשִׁפָּחוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁהִקִּימוּ אֶת הַיִּשׁוּב. בְּמִשָּׁךְ שָׁנִים אִישׁ לֹא גָר בּוֹ, וְהַבֵּית הִתְחִיל לְהִתְפֹּרֵר.

לִפְנֵי שְׁנָתִים הַחֲלִיטָה הַמוֹעֵצָה לְשַׁפֵּץ אֶת הַבֵּית וּלְשַׁמֵּר עַל צוּרְתוֹ הַיִּשְׁנָה. הַיּוֹם יֵשׁ בּוֹ תְּצוּגָה שֶׁל כָּלִי עֲבוּדָה, תְּמוֹנוֹת יִשְׁנוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁל הַמִּסְדִּים. יְלָדֵי בֵּית הַסֵּפֶר מְגִיעִים אֵלָיו בְּסִיּוּרִים, וְלומְדִים אֵיךְ נִרְאָה הַיִּשׁוּב בְּיָמָיו הָרֵאשׁוֹנִים.

7 לפי הקטע «הַבֵּית שֶׁל הַמִּסְדִּים», בְּחַרוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה הַנִּכּוֹנָה.

- א. מִי גָר פֶּעַם בְּבֵית הָאָבֵן?
 ○ הַמְשִׁפָּחוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת בִּישׁוּב ○ ראש המועצה ○ המורים
- ב. מָה הַחֲלִיטָה הַמוֹעֵצָה לַעֲשׂוֹת בְּבֵית?
 ○ לְהָרִס אוֹתוֹ ○ לְשַׁפֵּץ אוֹתוֹ וּלְשַׁמֵּר עַל צוּרְתוֹ ○ לְמַכֵּר אוֹתוֹ

8 לפי הקטע, האם המועצה בְּחָרָה בְּפִתּוּחַ אוּ בְּשִׁמּוּר? הַסְבִּירוּ, וְכָתְבוּ מָה מְרִוּיחִים הַתְּלִמִּידִים.

9 כָּתְבוּ לִיד כָּל מִשְׁפָּט: שְׁנוֹי לְטוֹחַ קָצָר אוּ לְטוֹחַ אָרָךְ.

- א. בְּחִנְנָה הַצִּיבוּ חֲנֻכָּיָה גְדוֹלָה בַּכֶּכֶר.
- ב. בְּנָה גֶשֶׁר מֵעַל הַנַּחַל.
- ג. בְּשָׁבוֹעַ הַסֵּפֶר הָצְבוּ דוֹכָנִים בְּרָחוּב.
- ד. נִפְתַּח בֵּית סֵפֶר חָדָשׁ בַּשְּׁכוּנָה.

14 גזרו את הכרטיסים, והדביקו לפי הסדר: איך משתנה שטח ביישוב משתכנון ועד שמוש. (גזרו מעמוד 51)

4	3	2	1
---	---	---	---

15 התאימו תמונה למשפט: כתבו ברבע את מספר התמונה.

4 	3 	2 	1
-------	-------	-------	-------

- פתוח: בונים כביש או שכונה חדשה. ☐
- שומרים על שטח פתוח ירק. ☐
- תכנון: מחליטים מה יהיה בשטח. ☐
- שמור: שומרים על בנין ישן וחשוב. ☐

מקום לכתיבה, לסכום אישי ולתרגול נוסף

צריכה וקנימות בישוב: מים, חשמל, מחזור ותחבורה

פרק 6

קנימות

משתמשים במים, בחשמל ובמזון ובמזון בחכמה, בלי בזבז, כדי שישאר גם לדורות הבאים.

איה חוסכים?

משאב	דרך לחסוך
מים	מקלחת קצרה, סוגרים את הברז
חשמל	מכבים אור ומזגן, לוחות סולאריים
מזון	קונים ומבשלים רק מה שצריך
תחבורה	הליכה, אופניים, אוטובוס

פחי המחזור

פח	מה זורקים בו?
פתם	אריזות: בקבוקי פלסטיק, קפסאות שמורים
כחל	נייר: עיתונים, מחברות ישנות
סגל	זכוכית: צנצנות ובקבוקי זכוכית

זכרו! שלושה צעדים לקנימות: לצרף פחות, להשתמש שוב, ולמחזר.

צריכה וקימות ביישוב: מים, חשמל, מחזור ותחבורה

דגמה פתורה: נעה סימה צנצנת רבה מזכוכית. לאיזה פח תזרק אותה?

1. הצנצנת עשויה זכוכית.

2. את הזכוכית ממחזרים בפח הסגל.

התשובה: לפח הסגל

1 השלימו.

א. צנצנת זכוכית זורקים לפח ה _____.

ב. את החשמל מיצרים בתחנות _____.

ג. בישראל יורד גשם בעקר ב _____.

2 התאימו כל פסלת לפח המתאים.

טור א

1. קרטון חלב

2. דפי עבודה ישנים

3. בקבוק מיץ מזכוכית

4. קפסת שמורים של תירס

טור ב

פח כחל ☐

פח כתם ☐

פח סגל ☐

פח כתם ☐

3 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. לוחות סולאריים מיצרים חשמל מאור השמש.	☐	☐	
ב. התפלה היא הוצאת המלח ממי הים.	☐	☐	
ג. עתון ישן זורקים לפח הסגל.	☐	☐	
ד. קימות פרושה לקנות כמה שיותר.	☐	☐	

צריכה וקנימות בִּישׁוּב: מִים, חֶשֶׁמַל, מִחְזוֹר וְתַחְבּוּרָה

4 מינו: דרך הגעה שמזהמת מעט או דרך שמזהמת יותר?

הליכה ברגל | אופניים | מכונית עם נוסע אחד | אוטובוס מלא | קורקינט רגיל
מונית ריקה שמחכה עם מנוע דולק

מזהמת יותר	מזהמת מעט

5 משפחה דמיונית רשמה כמה שקים של פסלת היא זורקת בשבוע. השלימו את צבע הפח.

צבע הפח	שקים בשבוע	סוג הפסלת
	3	אריזות פלסטיק
	2	ניר
	1	זכוכית

6 לפי הטבלה, בחרו את התשובה הנכונה.

- א. מאיזה סוג פסלת יש למשפחה הכי הרבה?
 ◦ ניר ◦ זכוכית ◦ אריזות פלסטיק
- ב. כמה שקים בסך הכל המשפחה ממחזרת בשבוע?
 3 ◦ 5 ◦ 6 ◦

צריכה וקימות ביישוב: מים, חשמל, מחזור ותחבורה

הגנה הקהלתית

בשכונה של אחמד הקימו התושבים גנה קהלתית. כל משפחה מקבלת ערוגה קטנה ומגדלת בה ירקות ותבלינים. את הגנה משקים בטפטפות, שנותנות לכל צמח רק את המים שהוא צריך. בפנות הגנה יש מתקן קומפוסט. התושבים זורקים אליו קלפות של ירקות ופירות, ואחרי כמה חודשים הן הופכות לאדמה מזינה לצמחים. אחמד שמח: «אנחנו אוכלים ירקות טריים, חוסכים מים, וגם זורקים פחות אשפה».

7 לפי הקטע «הגנה הקהלתית»: נכון או לא נכון?

משפט	נכון	לא נכון	תקין
א. את הגנה משקים בצנור פתוח כל היום.	☐	☐	
ב. במתקן הקומפוסט קלפות הופכות לאדמה מזינה.	☐	☐	
ג. כל משפחה מקבלת ערוגה קטנה.	☐	☐	

8 לפי הקטע, כתבו שני דברים שהגנה הקהלתית תורמת לקימות.

9 כתבו ליד כל פעלה איזה משאב היא חוסכת: מים, חשמל, מזון או דלק.

- א. מכבים את המחשב בסוף היום.
- ב. קונים בסופר רק מה שכתוב ברשימה.
- ג. הולכים ברגל למכלת הקרובה.
- ד. משקים את הגנה בטפטפות.

10 שְׁרָטְטוּ מִפֶּה שֶׁל חֶצֶר בֵּית הַסֵּפֶר, וְסָמְנוּ בָּהּ אֵיפֹה הֵייתֶם מְצִיבִים פְּחֵי מַחְזוֹר, לִוְחוֹת סוּלָאָרִים וְחִנְיָה לְאוֹפְנִים. הוֹסִיפוּ מִקְרָא.

צריכה וקיימות ביישוב: מים, חשמל, מחזור ותחבורה

14

גזרו את כרטיסי הפסלת, והדביקו כל אחד מתחת לפח המחזור המתאים.
(גזרו מעמוד 51)

הפח הסגל – זכוכית

הדביקו כאן

הפח הכחל – נייר

הדביקו כאן

הפח הכתם – אריזות

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

15 קראו את באורי המלים.

באורי מלים

שמוש במשאבים כך שישארו גם לדורות הבאים

קיימות

הפיכת פסלת לחמר שמשמשים בו שוב

מחזור

שמוש רק במה שצריך

חסכון

אוטובוס ורכבת שנוסעים בהם הרבה אנשים יחד

תחבורה צבורה

בחרו שתי מלים מן הבאורים, וכתבו משפט עם כל אחת מהן.

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

פרק 7

סוגי ישובים

סוג	מה מיוחד בו?
עיר	הרבה תושבים, בנינים, חנויות ומקומות עבודה
קבוץ	החברים מנהלים יחד ומשתפים ברכוש ובעבודה
מושב	לכל משפחה בית ומשק משלה, ושתוף פעולה
כפר	ישוב כפרי קטן, בתים נמוכים ושדות מסביב

מגוון האכלוסיות

1. יהודים, ערבים (מסלמים ונוצרים), דרוזים, צ'רקסים ובדואים.
2. לכל קבוצה מנהלים, חגים ומסורת.
3. בערים מערביות כמו חיפה ועכו גרים יחד יהודים וערבים.

קשרים בין ישובים

תושבי הכפר נוסעים לעיר לעבודה, לקניות ולבית החולים; תושבי העיר מגיעים לכפר לטייל ולקנות תוצרת טריה.

זכרו!

כדי לזהות סוג ישוב שאלו: כמה תושבים יש בו? כמה עובדים בו? ואיך מתנהלים בו החיים?

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

דגמה פתורה: בישוב גרות 80 משפחות. לכל משפחה יש בית, לול ושידה משלה. איזה סוג ישוב זה?

1. ישוב קטן, עם שדות – ישוב כפרי.
 2. לכל משפחה משק משלה – זה לא קבוץ.
- התשובה:** מושב

1 השלימו.

- א. בעיר _____ גרים יחד יהודים וערבים.
- ב. כפרים דרוזים יש בגליל וב _____.
- ג. רהט היא עיר בדואית ב _____.

2 התאימו כל סוג ישוב לתאור שלו.

טור א

1. עיר

2. קבוץ

3. מושב

4. כפר

טור ב

☐ שתוף ברכוש ובעבודה

☐ הרבה תושבים ומקומות עבודה רבים

☐ לכל משפחה משק משלה

☐ ישוב כפרי קטן עם בתים נמוכים

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

3 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. ירושלים היא בירת ישראל.	☐	☐	
ב. בישראל יש כפרים צ'רקסיים בנגב.	☐	☐	
ג. ביישוב כפרי יש בדרך כלל יותר שטחים פתוחים מאשר בעיר.	☐	☐	
ד. לכל הקבוצות בישראל יש אותם חגים בדיוק.	☐	☐	

4 מינו: איזה שרות יש בדרך כלל גם ביישוב קטן, ואיזה יש בדרך כלל רק בעיר גדולה?

גן ילדים | בית חולים גדול | מכלת | אוניברסיטה | גנה צבורית | תחנת רכבת מרכזית

גם ביישוב קטן	בדרך כלל בעיר גדולה

5 השלימו את הטבלה: איפה גרות קבוצות האכלוסיה? (העזרו בלמידה).

קבוצה	דגמה למקום מגורים
בדואים	
דרוזים	
צ'רקסים	
יהודים וערבים יחד	

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

6 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. תמר גרה בישוב שבו החברים מחליטים יחד על כל הדברים החשובים. איפה היא גרה?
 ○ בעיר ○ בקבוץ ○ במגדל דירות
- ב. איזה ישוב הוא עיר?
 ○ ירושלים ○ דגניה ○ כפר כמא

יום שוק בעיר

בכל יום נשתי נפתח בעיר של מיכל שוק גדול. לשוק מגיעים חקלאים מהמושבים ומהכפרים שבסביבה. הם מוכרים ירקות טריים, פירות, ביצים, דבש וגבינות. מיכל אוהבת לקנות תאנים מאיש מבגר מכפר ערבי סמוך, ועוגיות מאשה ממושב קרוב. אחרי הקניות היא שמה לב שבשוק נשמעות כמה שפות: עברית, ערבית ורוסית. «השוק מחבר בין כל הישובים של האזור», אומרת אמא שלה.

7 לפי הקטע «יום שוק בעיר», השלימו.

- א. השוק נפתח בכל יום _____.
- ב. לשוק מגיעים חקלאים מהמושבים ומה _____ שבסביבה.
- ג. מיכל קונה _____ מאיש מבגר מכפר ערבי סמוך.

8 לפי הקטע, מה התכונה אמא של מיכל נשאמרה ש«השוק מחבר בין כל הישובים של האזור»?

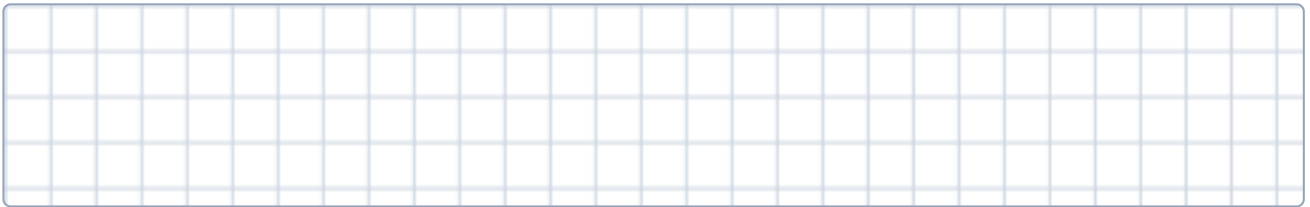

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

9 כתבו ליד כל משפט: עיר או ישוב נפרי.

- א. «מהחלון אני רואה רפת ושדות תירס.»
- ב. «בדרך לבית הספר אני עובר שלוש רמזורים ותחנת רכבת.»
- ג. «בישוב שלנו יש רק מכלת אחת וגן ילדים.»
- ד. «יש לנו שלוש קניונים ובית חולים גדול.»

10 שרטטו מפה של הישוב שלכם ושל שני ישובים קרובים אליו. סמנו כביש שמחבר ביניהם, והוסיפו מקרא וחץ צפון.

11 הסבירו מדוע טוב שבמדינה אחת חיות קבוצות שונות שמכירות זו את זו.

12 כתבו על ישוב אחר שבקרבתם בו: מה שמו? איזה סוג ישוב הוא? מה היה בו שונה מהישוב שלכם?

סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

13 אתגר: משפחה עוברת מהעיר למושב. כתבו שני דברים שישתנו בחיי הילדים במשפחה, ונמקו כל אחד.

14 גזרו את הכרטיסים, והדביקו ליד כל תאור את סוג הישוב. (גזרו מעמוד 51)

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

הדביקו כאן

1. ישוב גדול מאוד, עם בנינים גבוהים והרבה שרותים

2. לכל משפחה משק חקלאי משלה

3. החברים חיים ועובדים יחד ומחליטים יחד

4. ישוב קטן, לרב של ערבים, דרוזים או בדואים

15 מתחונן מכל קשר בין ישובים אל הדגמה שלו.

● 1. קשר של עבודה	● א. קונים בקניון בישוב אחר
● 2. קשר של למידים	● ב. תלמידים לומדים בבית ספר אזורי
● 3. קשר של קניות	● ג. נוסעים לעבד בעיר הקרובה
● 4. קשר של בריאות	● ד. הולכים לבית חולים בעיר

חזרה - מה למדנו?

1 השלימו.

- א. ברב המפות הצפון נמצא _____.
- ב. שטח נמוך בין הרים נקרא _____.
- ג. אזור עם מפעלים הוא שמוש קרקע של _____.
- ד. התשלום לרשות המקומית על הבית נקרא _____.
- ה. בקבוק פלסטיק זורקים לפח ה _____.

2 מינו: תופעה טבעית או תופעה אנושית?

נחל | קניון | גבעה | גשר | מערה | תחנת אוטובוס

אנושית	טבעית

חזרה - מה למדנו?

3 התאימו כל משג להסבר שלו.

טור א	טור ב
1. מקרא	☐ כל אדם יכול להגיע ולהשתמש
2. שמור	☐ שמוש חכם במשאבים
3. נגישות	☐ לכל משפחה משק משלה
4. קיימות	☐ שמירה על מקום חשוב
5. מושב	☐ מסביר את הסמלים במפה

4 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תקון
א. השמש זורחת במערב.	☐	☐	
ב. בנחל אכזב זורמים מים רק אחרי גשמים.	☐	☐	
ג. עבודות בכביש לשבוע הן שנוי לטוח ארוך.	☐	☐	
ד. בחיפה ובצפון גרים יחד יהודים וערבים.	☐	☐	

5 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. איפה כדאי לבנות מפעל חדש?
 ◦ ליד גן הילדים ◦ בקצה העיר, ליד כביש ראשי ◦ באמצע הפארק
- ב. מה עוזר לאדם בכסא גלגלים להכנס לבנין?
 ◦ רמפה ◦ מדרגות ◦ פסל בכניסה

חזרה - מה למדנו?

6

כתבו שלושה משפטים על הישוב שלכם: איזה סוג ישוב הוא, איזו תופעה טבעית יש בו או לידו, ואיזה מבנה צבור חשוב יש בו.

כל הכבוד!

סימתי את חוברת העבודה במולדת, חברה ואזרחות לכתה ג'.

חתימת המורה

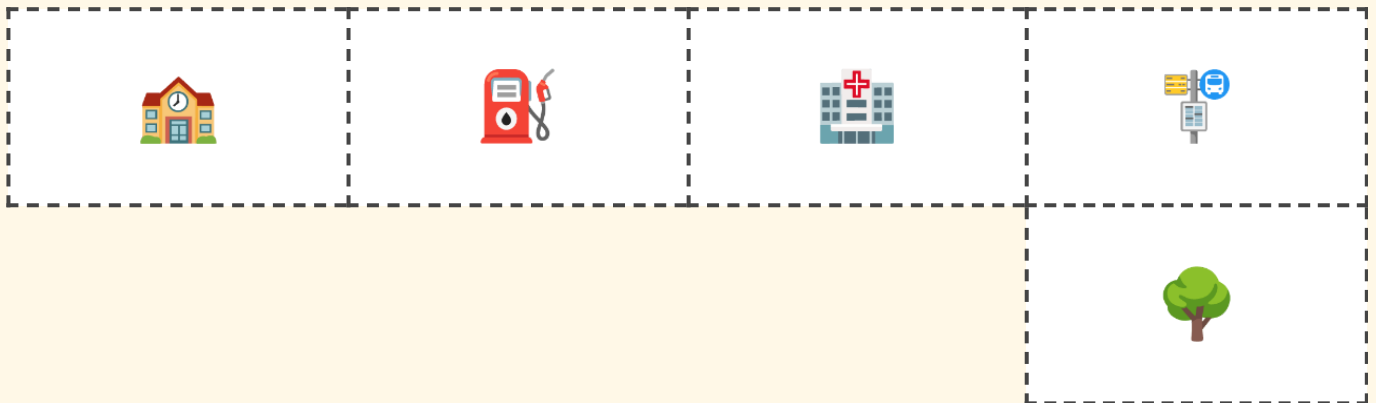
שם התלמיד/ה

✂ דף גזירה

פרק 1: המפה של הסביבה שלי: כווני רוח, סמלים, מקרא ותצלום אוויר

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 9, משימה 14.

פרק 2: תופעות טבעיות בישוב ובסביבתו: הרים וגבעות, מישורים, עמקים ונחלים

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 15, משימה 14.

פרק 3: תופעות אנושיות ושימוש קרקע: מגורים, מסחר, תעשייה, שירותים ושטחים פתוחים

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 21, משימה 14.

פרק 4: ארגון המרחב בישוב: מבני צבור, שירותי הרשות המקומית ונגישות

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 28, משימה 14.

 דאר	 מרפאה	 ספריה	 בית ספר
			 מגרש ספורט

פרק 5: שנויים בישוב ובמרחב: תכנון, פתוח ושמור

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 34, משימה 14.

 בונים ומפתחים	 שכונה חדשה מוכנה	 מתכננים ומחליטים	 שטח ריק בקצה הישוב
---	--	---	--

פרק 6: צריכה וקנימות בישוב: מים, חשמל, מחזור ומחבורה

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 40, משימה 14.

 עתון	 דף ניר	 מחברת ישנה	 צנצנת זכוכית
 בקבוק זכוכית	 בקבוק פלסטיק	 קרטון משקה	 קפסת שמורים

פרק 7: סוגי ישובים וישובים בסביבה: עיר, מושב, קבוץ וכפר, ומגוון האכלוסיות

✂ גזרו את הכרטיסים לאורך הקו המקוקו והדביקו בעמוד 46, משימה 14.

 קבוץ	 עיר	 כפר	 מושב
---	--	---	---